

Naravovarstveniki niso krivi za poplave

// Damijan Denac, Luka Božič, Smiljan Juvan

1: Nižanje prodišč vodi v njihovo zaraščanje in posledično zmanjšuje pretočnost struge –vodarska praksa, ki ne prispeva k protipoplavni varnosti in ohranjanju biotske raznovrstnosti. foto: Damijan Denac

2 in 3: Kdo izdaja dovoljenja za graditev objektov na poplavnih območjih in na kakšni osnovi? Zavajanje ljudi ali zavestno sprejemanje rizika? foto: Borut Štumberger

Po obsežnih poplavah na območju Drave smo lahko v različnih medijih zasledili trditve, da so za katastrofalne razsežnosti pojava in ogromno škodo na infrastrukturi krivi naravovarstveniki, ki da s svojim nasprotovanjem kakršnikoli posegom v rečno strugo na območju Natura 2000 preprečujejo vodnogospodarska dela, potrebna za preprečevanje poplav. Nič novega torej, saj je podobne neutemeljene izjave, skupaj z ugotovitvami o slabem »vzdrževanju« in »neurejenosti« vodotokov, slišati že ob vsakih malo večjih poplavah na tem območju. Lahko bi torej rekli, da se iz preteklih podobnih dogodkov nismo ničesar naučili. Če lahko ob tem nekako razumemo čustvene reakcije prizadetih ljudi, ki so v poplavah pretrpeli veliko škodo, pa je zvrčanje krivde na naravovarstvenike s strani ministrov, županov in drugih nosilcev pomembnih javnih funkcij povsem nesprejemljivo, prav tako, kot je strokovno nedokazano in nesprejemljivo kriviti hidroelektrarne v Avstriji za poplave reke Drave v Sloveniji.

Pri tako velikih pretokih, ki smo jim bili priče v letošnjem novembru, ko teče po poplavnih območjih veliko večji del skupnega pretoka kot po strugi reke, je namreč vpliv zaraščenosti struge na gladine visokih vod zanemarljiv. S posekom obrežne zarasti in čiščenjem sipin, ki so pomembna vodna življenjska okolja, bi dosegli v večini primerov majhen učinek in poplav ne bi mogli preprečiti. Za potrebe varovanja urbanih območij v Dogošah in Dupleku pred poplavami so izdelani projekti visokovodnih nasipov zunaj rečne struge, projekti so bili usklajeni tudi s strani naravovarstvenikov, a žal še niso bili realizirani.

Zavedati se moramo, da so poplave naraven pojav, ki nas spremlja že od nekdaj in nas bo tudi v prihodnosti ter da so škodljivi učinki poplav predvsem posledica človeške dejavnosti in današnje rabe prostora. Tega se številne razvite države že zavedajo, kakor tudi dejstva, da se poplav zgolj z grobimi posegi v rečne struge ne da odpravljati. Namesto tega vlagajo v celostne pristope za reševanje problematike, ki vključujejo preventivne ukrepe za preprečevanje škode, ustrezno informiranost prebivalstva in načrte ukrepov ob poplavah, sprejete na podlagi strokovne analize in vrednotenja preteklih poplavnih dogodkov. Tako je eden izmed prvih ukrepov omejevanje graditve objektov na poplavnih območjih. Videti je, da se na tem področju po velikih poplavah v letih 1990 in 1998 ni veliko spremenilo, saj so v minulem desetletju na poplavnih območjih zrastle številni novi objekti.

In kaj si pri vsem tem v resnici želimo »naravovarstveniki«? Predvsem takšnih (so)naravnih rešitev, ki bodo s celostno obravnavo reke Drave in njenega zaledja trajno pripomogle k izboljšanju vseh potencialov rečnega ekosistema – vključno s potencialom zadrževanja visokih voda. Na srečo je ta potencial na večjem delu slovenskega panonskega Podravja še mogoče izkoristiti, saj urbanizacija v glavnem ni posegla v ožji pas ob reki Dravi, prav tako je v morfološkem smislu ostala dobro ohranjena tudi rečna loka. Našo vizijo postavljamo kot alternativo preživelim ter z naravovarstvenega, okoljskega in protipoplavnega vidika neustreznim konceptom spreminjanja rek v ravne kanale z utrjenimi bregovi. Izkušnje iz preteklosti potrjujejo, da takšni posegi nevarnost poplav pravzaprav povečujejo. Nikakor ne drži trditev, da v strugi ne pustimo ničesar posekati – nasprotno, nasprotujemo posegom, ki pospešujejo zaraščanje rečne struge in s tem zmanjšujejo njeno pretočno sposobnost, kot je na primer zniževanje prodišč in odstranjevanje proda. Študije strokovnjakov – hidrologov so namreč pokazale, da (1) se znižana prodišča hitreje zaraščajo in v nekaj letih iz gibljevih sipin spremeniijo v porastle, negibne otoke, ki zmanjšujejo pretočni

Satelitsko sledenje pomaga pri ohranitvi južnoafriških tajnikov

// prevod Barbara Vidmar

BirdLife Južna Afrika, Sklad za ogrožene prostoživeče živali – program za ujede (EWT-BoPP) in Univerza Witwatersrand so začeli uresničevati skupni projekt satelitskega spremljanja ene izmed najbolj karizmatičnih južnoafriških ujed, tajnika (*Sagittarius serpentarius*).

Tajnik je splošno razširjena vrsta ptice na območju podsaharske Afrike. Pojavlja se v različnih življenjskih prostorih na območju, le v gozdovih in pravih puščavah ga ne bomo našli. Pred kratkim je bil na IUCN-ovem rdečem seznamu označen kot ranljiva vrsta, saj ga ogroža več različnih dejavnikov, in sicer drobljenje in uničevanje njegovega življenjskega prostora zaradi razvoja kmetijstva in komercialnega gozdarstva, trki z daljnovidni in ograjami farm ter zastrupljanje. Nadaljnje preživetje karizmatične ujede, ki jo z lahkoto prepoznamo po njenih dolgih nogah in čopu na glavi, je v Južni Afriki negotovo. Predhodna analiza podatkov, zbranih v sklopu dveh projektov priprav atlasa ptic (<http://sabap2.adu.org.za/>), kaže na znatno zmanjšanje območij, ki jih ta vrsta ptice zaseda v Južni Afriki.

foto: Ian N. White (flickr.com)

prerez struge in (2) da povzročanje primanjkljaja proda inducira poglobljanje struge in s tem posredno njeno zaraščanje. Podpiramo in uresničujemo torej projekte za revitalizacijo rečnih rokavov, kot je denimo projekt LIFE+ »Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji«, in ohranjanje dinamičnih rečnih struktur, s ciljem ustaviti poglobljanje rečnega dna in povečati površino za zadrževanje vode ob poplavah, hkrati pa izboljšati razmere za biotsko raznovrstnost, rekreacijo in druge oblike trajnostne rabe v tem prostoru. Navdih in primere dobre prakse iščemo v sosednjih državah, kot je na primer Avstrija, kjer so se na zgornji Dravi (Koroška) v okviru projektov, sofinanciranih s strani EU in različnih nacionalnih spodbud, lotili obsežne renaturacije in širitve struge v skupni dolžini več kot 15 kilometrov. Glavni cilj – zaščita pred poplavami, zlasti katastrofalnimi 100-letnimi visokimi vodami. Naravovarstveniki in vodnogospodarska stroka so tam že v zgodnjih 90-ih letih spoznali skupne cilje na območju reke Drave. Takšni projekti, ob upoštevanju nekaterih načel sodobnega varstva pred poplavami, omenjenih zgoraj, so pravzaprav realizacija besed, izrečenih ob nedavnih dogodkih s strani visokega državnega uradnika, da bo treba v prihodnje pri načrtovanju rabe prostora »rekam dati več prostora«.

EWT-BoPP in BirdLife Južna Afrika se posvečata skupnemu projektu, s katerim želita pridobiti čim več podatkov o biologiji tajnikov. Čeprav so tajniki velike in dobro vidne ptice, vemo zelo malo o velikosti njihovega domačega okoliša, razpršenosti mladičev in življenjskih prostorih, ki jih najraje zasedajo. S pomočjo projekta, ki vključuje precej drago satelitsko sledenje tajnikov, bodo pridobili natančne podatke o premikih ptic in njihovih navadah. Vsaka satelitska naprava za sledenje stane 25.000 randov (kar je približno 2.425 evrov). Naprava, ki uporablja sledenje s pomočjo celičnega telefona in GPS-tehnologije, zbira podatke vsakih 15 minut in je natančna na šest do deset metrov, pri čemer nalaga podatke prek GSM-omrežja. Naramnice naprave so bile testirane na tajniku v ujetništvu in se pravilno prilagajajo telesu ptice, kar onemogoča stranske učinke.

BirdLife Južna Afrika sledi tajnikom predvsem na pašnikih, EWT-BoPP pa na področju Kalaharija v provinci Northern Cape in v savanah nacionalnih parkov Lowveld in Kruger. Kombinacija obeh podatkov bo omogočala primerjave, odkritja raziskave pa bodo vodila v varstvene akcije in ugotovitve, zakaj številčnost te vrste ptic upada in zakaj se zmanjšuje njen življenjski prostor v Južni Afriki.

Prvi satelitski oddajnik so marca 2012 namestili enemu izmed mladičev. Njegovo gibanje je mogoče spremljati na strani <http://www.birdlife.org.za/conservation/threatened-species/secretarybird>. V času, odkar so Spykerju, kot so mu dali ime, namestili sledilno napravo, se je znanje o razpršenosti in vedenju mladičev te vrste ptic izredno povečalo. Kmete in opazovalce ptic so zaprosili, da dovolijo BirdLife Južna Afrika in EWT dostop do gnezdišč tajnikov na ciljnih območjih, s čimer bodo omogočili varstvenim ekipam nadaljnjo namestitve sledilnih naprav mladičem. Naprave je najlažje namestiti osem do devet tednov starim mladičem, življenjska doba naprave pa je najmanj dve leti in pol. Glede na to, da pticam grozi mnogo različnih dejavnikov, so javnost zaprosili, naj jim sporoča podatke o morebitnih poginulih osebkih.

Izvirni članek: <http://www.birdlife.org/community/2012/07/satellite-tracking-secretarybirds/>